

Oponentský posudek na diplomovou práci Aleše Františka Plávka Sféra podnikání a firemní agenda na Českobudějovicku v období let 1850 – 1950

Téma živností a obecně podnikání představuje nepochybně důležitou součást výzkumu moderních českých dějin. Jedná se o otázku v dobách před rokem 1989 poněkud zanedbávanou, resp. zkoumanou jednostranně s důrazem na dělnické hnutí. V posledních letech ale zažívá přirozený rozmach. Je totiž zřejmé, že přispívá k lepšímu poznání hospodářského a sociálního vývoje 19. a 20. století, ale současně slouží i k objasnění původu a vzestupu českých elit. Lze je proto pokládat za jeden z vítaných doplňků ke „klasickým“ politickým dějinám. Jelikož existují i styčné plochy s dějinami správy a novověkou diplomatikou (tedy jedněmi z profilových oborů na katedře PVH AS), je možno přivítat rozhodnutí kolegy Plávka věnovat se ve své diplomové práci výše uvedenému tématu.

Předložená diplomová práce se dělí na dvě základní části. V první se autor zabývá institucemi, jež se svojí podstatou a činností dotýkaly živnostenského podnikání (a měly své sídlo v Českých Budějovicích). Předmětem jeho zájmu jsou obchodní a průmyslová komora, okresní jednota živnostenských společenstev a obchodní senát Krajského soudu. Ve druhé části se autor obrací k diplomatickému výzkumu písemností souvisejících s firemní agendou zejména u zmíněného krajského soudu. V anotaci práce se dočteme, že „by měla obrážet právě vztahy mezi podnikatelskou sférou a státními orgány především na pozadí civilního soudnictví“. Autor zamýšlel popsat strukturu státních i profesních institucí zakládaných za účelem regulace živnostenského podnikání a dále se pak pokusit vylíčit byrokratickou proceduru, pomocí které zmíněné instituce vykonávaly své kompetence vůči živnostníkům – jednalo se zejména o akty nutné pro založení provozovny, její nerušenou činnost a případně i pro její zánik.

Obávám se, že tento ambiciózní úmysl se podařilo naplnit jen z malé části. V první řadě proto, že na tak malé ploše (předložená práce není nijak rozsáhlá – čítá i včetně příloh a všeho „příslušenství“ necelých 100 stran) jej zřejmě naplnit ani nebylo možné. Domnívám se, že pokud autor chtěl napsat práci v takovém rozsahu, měl se omezit buď na přístup správněhistorický nebo diplomatický. Snaha dostát oběma je sice obecně vzhledem k blízkosti těchto oborů správná a chvályhodná, avšak vyžaduje si mnohem více prostoru, než kolik jej autor byl schopen či ochoten poskytnout. Méně by v tomto případě bylo více. V první části postrádám podrobnější analýzu organizace i činnosti výše zmíněných institucí. Tento nedostatek je zvláště citelný u obchodní a živnostenské komory a krajského soudu. V případě českobudějovické obchodní a živnostenské komory by navíc bylo přínosné i srovnání

s komorami ustavenými v jiných českých městech. Bohužel téměř naprosto byl pominut politický význam komor a též skutečnost, že se staly významným rámcem bujícího nacionalismu.

V hodnocení druhé části je třeba ocenit autorovu péči a preciznost, s nimiž analyzoval vnější a vnitřní znaky písemností tvořících firemní agendu. V tom spočívá nezpochybnitelný přínos práce, která vzhledem k tomu je a určitě zůstane důležitým počinem na tomto dosud takřka neoraném poli novověké diplomatiky. Vzhledem k nedostatečnému zpracování dějin, organizace a činnosti původců těchto písemností však chybí žádoucí kontext – politický, národnostní, společenský. Úctyhodné množství konkrétních informací o písemnostech proto poněkud „visí ve vzduchu“.

Domnívám se, že autor nezohledňuje adekvátně a přesně celou poměrně dlouhou dobu vymezenou v titulu práce a změny, k nimž v jejím průběhu docházelo.

Výsledný dojem z práce kol. Plávka navíc bohužel poškozují další nedostatky. Prvním je zcela nedostatečný seznam literatury čítající kromě encyklopedií a obecných příruček toliko několik dobových titulů a úplně pomíjející rozsáhlou současnou literaturu k obchodním a živnostenským komorám (například práce Tomáše Jiráka), k živnostenskému hnutí (například práce Pavla Marka) nebo i k hospodářskému a sociálnímu vývoji jižních Čech (například práce Jiřího Dvořáka). Ač nerad, musím v posudku zmínit i velmi neuspokojivou stylistickou úroveň předkládané práce. Její velká část se pohybuje na samé hranici srozumitelnosti, přičemž některá místa ji zřejmě již překračují.

Ve srovnání s těmito připomínkami se jako méně závažné jeví některé faktografické chyby (například Badeniho a Gautschova jazyková nařízení nebyla vydána koncem 80. let 19. století, jak autor tvrdí na str. 34), věcné nepřesnosti (termín ekonomický liberalismus používá autor příliš zjednodušujícím způsobem jako pouhý protiklad stavu nastoleného po roce 1948) či neschopnost správně citovat právní normy (například na stranách 18 nebo 23).

Návrh, který se má nacházet na konci posudku, se v tomto případě neformuluje snadno. Na jedné straně stojí uvedené výtky, na straně druhé ale být zvažena i nelehká práce, kterou autor vykonal. S přihlédnutím k ní, ale i ke skutečnosti, že se místy pohyboval v terénu dosud málo probádaném, navrhuji práci k obhajobě s výslednou známkou dobře, která však ještě může být změněna podle průběhu obhajoby.

V Kolíně dne 21. ledna 2007

Mgr. Jan Dobeš